

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

В.В. Плахута

ЛІТНІЙ ТАБІР – ШКОЛА ПАТРІОТИЗМУ ТА МУЖНОСТІ

Черкаси

2015

ББК 74.200.504

П 37

Рекомендовано до друку вченою радою ЧОППОПП.

Протокол № 2 від 28.05.2015 року

АВТОР:

Плахута В.В., методист Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Чепурна Н.М., ректор Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради;

Кудін В.С., завідувач лабораторії виховної роботи Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради

П 37 Плахута В.В. Літній табір – школа патріотизму та мужності / В.В.Плахута – Черкаси:ЧОППОПП, 2015- 48с.

У посібнику представлена робота літніх таборів з патріотичного (військово-патріотичного) виховання Черкаської області.

Для директорів та заступників директорів з навчально-виховної роботи загальноосвітніх навчальних закладів.

©ЧОППОПП, 2015.

Сьогодні Українська держава та її громадяни стають безпосередніми учасниками процесів, які мають надзвичайно велике значення для подальшого визначення, першою чергою, своєї долі, подальшого світового порядку на планеті. У сучасних важких і болісних ситуаціях викликів та загроз і водночас великих перспектив розвитку, кардинальних змін у політиці, економіці, соціальній сфері пріоритетним завданням суспільного поступу, поряд з забезпеченням своєї суверенності й територіальної цілісності, пошуками шляхів для інтегрування в європейське співтовариство, є визначення нової стратегії виховання як багатокомпонентної та багатовекторної системи, яка великою мірою формує майбутній розвиток Української держави.

Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть державу (patria) як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін.

Відповідно до Конституції та Законів України **патріотичне виховання** учнівської та студентської молоді в навчальних закладах України є пріоритетним завданням закладів освіти.

Патріотичне виховання - процес цілеспрямованого, систематичного, організованого та планомірного впливу на свідомість і поведінку дітей та молоді щодо формування почуття любові до Батьківщини через виховання високих громадянських, моральних, психологічних, професійних і фізичних якостей, необхідних для реалізації інтелектуального та творчого потенціалу особистості в інтересах всебічного розвитку суспільства, забезпечення безумовної готовності до захисту Вітчизни.

Патріотичне виховання має охоплювати всіх учасників навчально-виховного процесу, сприяти формуванню у дітей та утвердженню у педагогів і батьків національних та загальнолюдських цінностей, особистісних якостей, що притаманні громадянину України.

Метою патріотичного виховання є становлення громадянина-патріота України, який любить свою Батьківщину, готовий самовіддано розбудувати її як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу і забезпечувати її національну безпеку, знає свої права і обов'язки, вміє цивілізовано відстоювати їх, сприяє єднанню українського народу, громадянському миру і злагоді в суспільстві.

Мета патріотичного виховання конкретизується через систему таких виховних завдань:

- утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;
- виховання поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки;
- підвищення престижу військової служби як виду державної служби, а звідси культивування ставлення до солдата як до державного службовця;
- визнання й забезпечення в реальному житті прав дитини як найвищої цінності держави і суспільства;
- усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю;
- сприяння набуттю дітьми та учнівською молоддю патріотичного досвіду на основі готовності до участі в процесах державотворення, уміння визначати форми та способи своєї участі в життєдіяльності громадянського суспільства, спілкуватися з соціальними інститутами, органами влади, спроможності дотримуватись законів та захищати права людини, готовності взяти на себе відповідальність;
- формування етнічної та національної самосвідомості, любові до рідної землі, держави, родини, народу; визнання духовної єдності населення усіх регіонів України, спільності його культурної спадщини та майбутнього;
- формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;
- утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства; культивування кращих рис

української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережного ставлення до природи;

- формування мовної культури, оволодіння і вживання української мови як духовного коду нації;
- спонукання зростаючої особистості до активної протидії аморальності, правопорушенням, шовінізму, фашизму.
- Державна освітня політика України, й Черкащини – зокрема, потребує необхідних й адекватних вимогам сьогодення змін. Педагогічна громада області має підтримати реформаторські ініціативи Міністерства освіти і науки України, забезпечити гідне й компетентне реагування на всі виклики сучасного суспільно-політичного життя. [1,3]

Наша держава нині переживає складну соціально-політичну ситуацію: бойові дії в районах Донецької та Луганської областей, збільшення кількості вимушених переселенців із окупованих територій. Діти із східних регіонів України, яких на тимчасове проживання прийняла Черкащина, були безпосередніми свідками подій, що пов'язані з війною: бачили бої та сутички, вбитих і поранених, стали свідками погроз застосування зброї, побиття знайомих людей. Негативний вплив наслідків військового втручання північної держави-сусіда відчули на собі й діти нашої області: на жаль, у районах та містах області є сім'ї, що мають поранених, або й зовсім втратили своїх рідних та близьких.

У період складної суспільно-політичної ситуації, спричиненої агресією Росії, Міністерство освіти і науки України не лише звертає увагу працівників освіти на необхідності виховання в учнів високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, а й **наголошує на відповідальності освітян за антидержавну діяльність.**

Так, у листі МОН України від 29.07.2014 № 1/9-382 зазначається, що у час, коли більшість педагогічних та науково-педагогічних працівників проявляють високу громадянськість і патріотизм, інша, незначна частина освітян брала участь в антидержавній діяльності (зокрема, в організації так званих «референдумів» у Донецькій та Луганській областях чи навіть у діяльності терористичних організацій «ДНР» та «ЛНР»), що тягне за

собою правові наслідки, визначені законодавством України, в тому числі, Кодексом законів про працю України.

У зв'язку з цим, місцевим органам управління освітою та керівникам навчальних закладів доручено при комплектуванні кадрів педагогічних та науково-педагогічних працівників, укладанні та переукладанні контрактів взяти до уваги зазначені вище обставини та забезпечити, щоб навчально-виховний процес в системі освіти України забезпечували особи, що не заплямували себе в терористичних організаціях чи посібництвом їм. Міністерство освіти і науки та Державна інспекція навчальних закладів України вживатимуть спеціальних заходів стосовно моніторингу вирішення зазначених питань.

Підвищена відповідальність працівників системи освіти обумовлена тим, що вони перебувають в особливому правовому становищі та виконують специфічні функції, не властиві іншим категоріям працівників: дії чи бездіяльність педагогічних працівників можуть призвести до порушення конституційних прав та свобод громадян, завдати значної шкоди суспільним відносинам та авторитету нашої держави. [2,6]

У сучасних суспільно-політичних умовах, коли Україна ціною життя Героїв Небесної Сотні, зусиллями українських військових, добровольців, волонтерів відстоює свободу і територіальну цілісність, пріоритетного значення набуває патріотичне виховання дітей та учнівської молоді.

Події останніх місяців дають підстави стверджувати, що переважна більшість громадян України, серед яких є і діти, і молодь, виявили високу патріотичну свідомість та міцну громадянську позицію. Це є свідченням системної виховної роботи педагогічних колективів навчальних закладів Черкаської області. Тому одним із найважливіших завдань педагогів Черкащини є продовження роботи з формування у дітей та молоді громадянських якостей, розуміння приналежності до Українського народу.

З цією метою в період літнього оздоровлення школярів в Черкаській області були організовані табори з патріотичного (військово-патріотичного) спрямування. Такі табори були організовані в 8-ми районах і 5-ти містах Черкаської області.

№ з/п	Назва табору (табірної зміни) або його засновник (організатор)	Місце розташування табору	Кількість дітей у таборі (зміні)			Період роботи табору (дати) та кількість робочих днів табору	Чи залучались до роботи з дітьми військовослужбовці (воїни АТО), вказати кількість
			6-10 років	11-14 років	15-17 років		
м. Черкаси	«Юний моряк»	Дахнівський мікрорайон м. Черкас	5	35	35	06-20.07 2015	ні
м. Ватутіне	Міський табір військово – спортивного напрямку з денним перебування «Джерело»	Черкаська область, м. Ватутіне, вул. Звенигородська 12, Ватутінська міська станція юних техніків	-	35	26	02-19.06. 2015 (14 днів)	1
м. Канів	Козацький наметовий табір	Канівський район	90			3 19.06. 2015 14 днів	12
м. Сміла	«Котигорошко»	Смілянський навчально-виховний комплекс «Дошкільний навчальний заклад-загальноосвітня школа I-III ступенів №15» Смілянської міської ради Черкаської області	71	63	8	3 02.06.2015 по 19.06.2015, 14 робочих днів	1 – Дахно Василь Миколайович
	«Стежками	Смілянська	20	17	11	3	1 – Лень

	козацької слави»	загальноосвітня школа I-III ступенів №16 Смілянської міської ради Черкаської області				02.06.2015 по 19.06.2015, 14 робочих днів	Сергій Миколайович
м. Умань	Станція юних техніків	М. Умань	30			22.06-10.07.2015 14 днів	1 717
	ЗОШ №1	М. Умань	100			02.06-19.06.2015 14 днів	1
	ЗОШ №3	М. Умань	287			02.06-19.06.2015 14 днів	2
	НВК «ЗОШ №7-колегіум»	М. Умань	300			02.06-19.06.2015 14 днів	1
Звенигородський район	«Надія»	Звенигородська загальноосвітня школа – інтернат I-II ст. – спортивний ліцей	44	152	57	02.06.2015-17.06.2015	2
	«Прометей»	Шевченківський навчально-виховний комплекс		80	4	02.06.2015-17.06.2015	1
	«Моринчанка»	Моринський навчально-виховний комплекс I-III ступенів імені Тараса Григоровича Шевченка	100	-	-	02.06.2015-17.06.2015	1
	«Юність»	Звенигородська	86	220	44	02.06.2015-	3

		спеціалізован а школа I-III ст. ім.Т.Шевченк а				17.06.201 5	
Лисянськ ий район	Кам'янобрідс ький НВК «Патріот»	с.Кам'яний Брід		24		2.06- 17.06 (14	1
	Боярський НВК «Краєзнавець »	с.Боярка	40	30	9	2.06- 17.06 (14)	1
	Мар'янівськи й НВК «Сокіл»	с. Марянівка	20	10		2.06- 17.06 (14)	1
	Шестеринськ ий НВК «Бригантіна »	с. Шестеринці		20	5	2.06- 17.06 (14)	1
	Рубаномостів ський НВК «Козачата»	с. Рубаний міст	10			2.06- 17.06 (14)	1
	Босівський НВК «Дружба»	с. Босівка	10	5		2.06- 17.06 (14)	1
	Журжинецьк ий НВК «Зоряний»	С.Журжинці		25	5	2.06- 17.06 (14)	1
Монасти рищенськ ий район	Панченко Михайло Іванович, директор ДЮСШ, отаман Молодіжної Січі ім.І.Богуна	с.Терлиця, Монастирище нський район	-	6	18	14.06 - 28.06 (14 днів)	1 – Мельничук Валерій Юрійович
Смілянсь кий район	Табір з денним перебування м дітей	Тернівська загальноосвіт ня школа I-III ступенів	18			02.06 – 17.06.201 5	2

	«Тернівська Січ» Смілянської районної ради Черкаської області					14днів	
	Табір з денним перебуванням дітей «Джура» Смілянської районної ради Черкаської області	Тернівська загальноосвітня школа I-III ступенів		20	22	02.06 – 17.06.2015 14 днів	2
	Табір з денним перебуванням дітей «Турист» Костянтинівської спеціалізованої школи I-III ступенів Смілянської районної ради Черкаської області	Костянтинівська спеціалізована школа I-III ступенів		10	10	02.06 – 18.06.2015 14 днів	2
	Табір з денним перебуванням дітей «Берест» Березняківської	Березняківська загальноосвітня школа I-III ступенів		13	12	02.06 – 17.06.2015 14 днів	3

	загальноосвітньої школи I-III ступенів						
Тальнівський район	ВО «Свобода»	с. Гордашівці Тальнівського району	20			14-18.07.2015 5 днів	1
Христинівський район	Табір праці та відпочинку «Патріот» Малосевастьянівська ЗОШ I-III ступенів	с.Мала Севастьянівка	-	25	-	14 днів 02.06-17.06	Ні
	Табір праці і відпочинку «Надія» Кузьминогребельська ЗОШ I-III ступенів	с.Кузьмина Гребля	-	36	18	14 днів 02.06-17.06	ні
	Пришкільний табір «Веселка» Христинівська ЗОШ I-III ступенів №2	м.Христинівка	66	31	37	14 днів 02.06-17.06	8
	Пришкільний табір «Сонечко», Христинівська спеціалізована школа I-III ступенів №1 імені О.Є.Корнійчука	м.Христинівка	265	-	-	14 днів 02.06-17.06	2
Чорнобаївський район	«Ніхто крім нас»	с. Мельники Чорнобаївського району	1	36	38	01.08-14.08.2015 14	5

Шполянський район	Наметовий табір «Гайдамаки»	с. Лебедин	11	9	15	02.06.- 08.06. 2015 (5 днів)	3
-------------------	-----------------------------	------------	----	---	----	---------------------------------------	---

У своїй діяльності педагоги літніх таборів патріотичного спрямування дотримувались вимог та рекомендацій таких нормативних документів:

1. Указ Президента України від 13.11.2014 № 872 "Про День Гідності та Свободи".
2. Указ Президента України від 13.11.2014 № 871 "Про День Соборності України".
3. Указ Президента України від 14.10.2014 № 806 "Про День захисника України".
4. Указ Президента України від 24.09.2014 № 744 "Про невідкладні заходи щодо захисту України та зміцнення її обороноздатності".
5. Стратегія державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні, затверджена Указом Президента України від 24 березня 2012 року № 212.
6. Концепція допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді, схвалена Указом Президента України від 25 жовтня 2002 року № 948.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.01.2009 № 41 "Про затвердження Державної цільової соціальної програми "Молодь України" на 2009-2015 роки".
8. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.09.2009 № 1494 "Про затвердження Плану заходів щодо підвищення рівня патріотичного виховання учнівської та студентської молоді шляхом проведення на постійній основі тематичних екскурсій з відвідуванням об'єктів культурної спадщини".
9. Доручення Кабінету Міністрів України від 05.05.2009 № 22966/1/1-09 та План організації виконання положень Указу Президента України від 27.04.2009 № 272 "Про проведення Всеукраїнської молодіжної акції «Пам'ятати. Відродити. Зберегти»".
10. Концепція національно-патріотичного виховання молоді, затверджена наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства освіти і науки України,

Міністерства оборони України, Міністерства культури і туризму України від 27.10.2009 № 3754/981/538/49.

11. Наказ Міністерства освіти і науки України від 27.10.2014 № 1232 "Про затвердження плану заходів щодо посилення національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді".
12. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 31.10.2011 № 1243 "Про Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України".
13. Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.09.2000 № 439 "Про затвердження Рекомендацій щодо порядку використання державної символіки в навчальних закладах України".
14. Лист Міністерства освіти і науки України від 13.08.2014 № 1/9-412 "Про проведення Уроків мужності".
15. листом Міністерства освіти і науки України від 25.07.2014 № 1/9-376 "Методичні рекомендації з питань організації виховної роботи у навчальних закладах у 2014/2015 навчальному році";
16. Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 09.08.2012 № 1/9-557 "Про методичні рекомендації з громадянської освіти та виховання у навчальних закладах у 2012/2013 навчальному році".
17. Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 27.07.12 № 1/9-530 "Щодо виховання сучасного громадянина в полікультурному середовищі засобами позакласної роботи".
18. Положення про Всеукраїнську військово-патріотичну спортивну гру «Сокіл» («Джура»), затвердженого наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13 червня 2012 року № 687.

Оздоровчі військово-патріотичні, патріотичні, наметові та інші табори створюють умови для прояву громадянськості та патріотизму, система роботи дозволяє підвищити рівень патріотизму, створює належні умови для гідного виконання суспільного, державного, військового обов'язку, допомагає згуртувати громадськість навколо української нації, національної думки. Цей світогляд дає унікальні

знання, вміння та навички, які сприятимуть у подальшому житті молоді, забезпечать відповідний рівень усвідомленості, відповідальності за власне життя та життя своєї країни, підвищують рівень популярності служіння в лавах Збройних сил України, надають можливість долучитися до активної громадської роботи та ведення здорового способу життя шляхом залучення в якості волонтерів.

Під час роботи таборів весь виховний процес був пронизаний патріотичним вихованням, яке органічно поєднувалось з національним громадянським, моральним, родинно-сімейним, естетичним, правовим, екологічним, фізичним, трудовим вихованням, базувалося на національній історії, знанні та відстоюванні своїх прав, виконанні конституційних і громадянських обов'язків, відповідальності за власне майбутнє, добробут та долю країни.

Проявом патріотичного духу, свідченням уособлення себе часткою Української нації стало масове використання української національної та державної символіки, українського традиційного одягу, жовто-блакитних кольорів не тільки під час святкових чи офіційних частин табірного життя, а й в повсякденній життєдіяльності.

Всі заходи були наповнені громадянсько-патріотичним змістом, стверджували ідею спільності інтересів та взаємоповаги усіх громадян України, підтримували прагнення кожної особистості до духовного, інтелектуального, творчого та фізичного розвитку задля розквіту держави в цілому.

На належному рівні була організована робота таборів Смілянського району, де залучено 105 школярів. Робота таборів організовувалась за різними напрямками, зокрема в таборі **«Тернівська Січ»** була організована так.

Табір з денним перебуванням дітей «Тернівська Січ», створений на базі Тернівської загальноосвітньої школи I-III ступенів працював у період з 02-17.07.2015.

Дитячий табір - улюблене місце відпочинку юних козачат – вихованців школи, тих, хто просто хоче спробувати справжнього козацького життя.

Особливістю табору "Тернівська Січ" є виховання дітей в дусі справжньої Запорозької Січі. Дитячий відпочинок проходить у вирі реального Січового життя, сповненого козацьких традицій,

лицарських звитяг. Система роботи, яку практикує дитячий табір, будується на засадах козацького виховання, що по праву вважається вершиною української народної педагогіки. Дітям прищеплюють любов до своєї землі, свого народу, розуміння того, що всі ми, українці, нащадки козацького роду, а отже маємо бути гідні своїх славних предків.

Програма роботи табору надзвичайно насичена: дітям розповідають про життя козаків на Січі, закони дружби і честі, подвиги героїв-козаків: Байди Вишневецького, Петра Сагайдачного, Івана Сірка та інших. Це сприяє розвитку національної свідомості, гордості за свій народ і відповідальності перед майбутніми поколіннями. Також прищеплюється любов до дисципліни, порядку.

Ранок у дитячому таборі починається з традиційної козацької руханки та загартування повітрям і сонцем. Кожен день наповнений цікавими заходами, різними туристичними походами та іграми, козацькими забавами на силу, спритність і витривалість.

Діти учаться правильно користуватися дарами природи, освоюють травознавство та основи народної медицини. Також проходили заняття малювання на природі, вивчення козацьких пісень.

Для дівчаток проводилися додаткові заняття - розповідь про героїчних жінок, вишивання, бісероплетіння, вивчення народної символіки, виготовлення народних іграшок, слов'янські зачіски на основі коси.

Вихованці табору мали свій девіз, свою загонову пісню, емблему. Життя в таборі було підпорядковане певним правилам, розробленими самими дітьми.

По-новому було організовано структуру самоврядування — козацьку раду табору. Отаман загону, осавули, писарі були активними помічниками вихователів, а хорунжий намагався якнайкраще провести ранкову зарядку. Щоранку на лінійці лунав девіз табору, звучала табірна пісня. Всі види виховної діяльності здійснюються згідно з оздоровчим режимом дня.

Проведено такі заходи з патріотичного виховання:

- Екскурсія «Тернівка історична»(03.06).
- Створення колажів «Мій рідний край».

- Дитячий пісно спів «Символи рідної землі в народній пісні»(06.06).

- Святкове дійство «Традиції народних літніх свят».

- Українська вишиванка. Вишиваємо разом (майстер-клас) (09.06).

- Свято печеної картоплі.

- Заочна подорож по «Золотій підкові Черкащини» (10.06).

- Віртуальна подорож Шевченківськими місцями (13.06).

Робота табору «Джура», мала свої відмінності та особливості.

Табір з денним перебуванням дітей «Джура» працював за напрямками **патріотичного козацького виховання, а саме:**

-**«Мій рідний край».** Вивчення історії рідного краю. Екскурсії по селу Тернівка, вивчення історії виникнення села, його перших років існування; пошукова робота шляхом зустрічей з людьми похилого віку своєї місцевості, їхні розповіді про минуле місцевості, де ти живеш: по можливості – збирання старовинних речей побуту, вишивок, костюмів;

-**«Гей ви, хлопці. Славні запорожці».** Вивчення історії запорозького козацтва. Вивчення історії, місць розташування запорозьких Січей, побуту козаків. Добре вивчити, зрозуміти і усвідомити саме поняття “КОЗАК” та чітко засвоїти його морально - психологічну суть. Збирання прислів'їв та приказок про козаків; збирання старовинних легенд своєї місцевості;

-**«Духовні цінності Запорозьких козаків».** Піднесення на високий рівень культу Батька і Матері, Бабусі і Дідуся, Роду і Народу. Знайомство з найпоширенішими в Україні з давніх-давен рослинами – символами України: калиною, вербою, тополею, мальвами, соняшниками;

-**«Козацькому роду - нема переводу».** Відродження військово-спортивного мистецтва Українського козацтва. На основі конкретних прикладів з життя козаків формувати прагнення розвивати в собі багатирську силу і дух, міцний фізичний гарт. Здійснення загартовування організму: обмивання холодною водою, фізичні вправи; вивчення народної медицини та можливість застосування її на практиці. Майстер-класи з володіння зброєю: стрільба з лука;

збірка та розбір автомата; стрільба з пневматичної зброї; робочі поїздки до військової частини м. Сміла.

А табір «Берест» особливо виділявся серед інших. Його робота була організована при Березняківській загальноосвітній школі I-III ступенів Смілянської районної ради Черкаської області з 02.06.2015 по 17.06.2015 року. Влітку в таборі відпочили 25 дітей 5-8, 10 класів.

Метою та завданням табору було створення сприятливих умов для відпочинку та самореалізації дітей, розвиток потреб у здоровому способі життя, удосконалення знань про значення фізичної культури, гармонійного розвитку, духовного і психічного здоров'я, формування почуття гордості за рідну країну, виховання патріота, розвиток в учнів самостійності, творчості, працьовитості, відповідальності, діловитості, активності.

Пріоритетними напрямками роботи табору «Берест» були:

- **духовно-моральний напрямок**, який спрямований на формування морально стійкої цільної особистості, яка має такі моральні якості, як сумлінність, чесність, колективізм, прагнення дотримуватися правил поведінки, повагу до старшого покоління, мужність, любов до Батьківщини та свого народу; формування позитивного ставлення до здорового способу життя, виховання активної життєвої позиції щодо власного здоров'я, неприйняття асоціальних явищ, котрі підривають фізичне і духовне здоров'я нації;

- **культурно-історичний напрямок**, який спрямований на виховання в учнів любові до своєї «малої» батьківщини, рідного краю; формування почуття національної гордості, національної самосвідомості, здатності жити поряд з людьми інших культур, мов і релігій;

- **культурно-патріотичний напрямок**, який направлений на розвиток творчих здібностей учнів через залучення їх до музичного фольклору, усної народної творчості, народних свят, знайомство зі звичаями і традиціями українського народу;

- **військово-спортивний напрямок**, який направлений на розвиток морально-вольових якостей, виховання витривалості, стійкості, мужності, дисциплінованості в процесі занять спортом, формування досвіду служіння Вітчизні і готовності до захисту

Батьківщини; формування позитивного образу Збройних Сил України, готовності до виконання військового обов'язку.

З метою реалізації поставлених завдань та на виконання напрямів роботи табору сплановано та **проведено ряд заходів:** щоденна ранкова зарядка; проведено свято до Міжнародного дня захисту дітей «У рідному краї серце співає – одна Україна – і двох не буває», пішохідна екскурсія до Березняківського кар'єру; конкурс малюнків на асфальті «Діти за мир» та конкурс – презентація «Танці народів світу»; флешмоб «Моя Україна – незалежна і вільна», години спілкування «Наші односельці учасники АТО», «Я – громадянин України», «Ми за здоровий спосіб життя»; робота у шкільному музеї Бойової слави з оновлення експонатів; екологічна акція з прибирання сміття на Березняківському кар'єрі. Проведено такі спортивно-масові та розважально-ігрові заходи: квест «Знайди скарб», спортивна гра «Козацькі забави», рухливі та розважальні ігри на спортивному майданчику, шашковий турнір, конкурс патріотичної пісні та строю.

Особливості роботи в таборі з промовистою назвою «Турист» говорить сама за себе. Адже навички та уміння, які отримують учні в ньому, будуть в нагоді кожному воїну.

Табір з денним перебуванням дітей «Турист» працював у період з 02-18.06.2015 року. Основними напрямками його роботи було національно-патріотичне, фізичне виховання.

Щоденно проводились лінійки з підняттям Державного Прапора України.

Волонтерський загін, створений у таборі, надавав допомогу з впорядкування присадибних ділянок 3 сім'ям вимушених переселенців та 4 сім'ям воїнів АТО.

Під час роботи табору здійснювалась підготовка команди до участі у районному етапі військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»)

Проведені такі туристичні походи:

- 8-9 червня 2015 року за маршрутом м.Кам'янка – с.Пляківка – м.Сміла.

У рамках туристичного маршруту були відвідані такі місця як музей декабристів, парк декабристів, краєзнавчий музей м.Кам'янка, в с.Пляківка освячена криниця із цілющою водою.

- 11-12 червня 2015 року вихованці взяли участь у обласному етапі Всеукраїнського зльоту юних краєзнавців, що проходив в місті Каневі.

- 15-18 туристичний похід «Стежками Холодноярської республіки», присвячений 95-й річниці створення холодноярської бригади та степової дивізії.

Туристичний похід проходив за маршрутом м.Кам'янка – с.Грушківка – Буда-Мотронинський монастир – с.Мельники –с. Медведівка – с.Новоселиця – с.Суботів, головними місцями, пов'язаними з військовими подіями українського народу за національне визволення, а саме: Дуб Залізняка, пам'ятник загиблим жителям, Буда у II Світовій війні, пам'ятний знак «Склик!», Мотронинський монастир, пам'ятник Т.Г. Шевченка, пам'ятник загиблим холодноярцям у 1917-1922 році с.Мельники, пам'ятни М. Залізняка у с. Медведівка, пам'ятник Б. Хмельницькому, Ільїнську церкву, три криниці с.Суботів.

Під час туристичного походу ми зустрілися з іншою туристичною групою із Черкаського обласного центру туризму і краєзнавства біля х. Буда, де було зроблено спільне фото.

Основною метою роботи таборів **Христинівського району** було патріотичне та військово-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді.

У **Кузьминогребельській ЗОШ І-ІІІ ступенів** був створений табор праці і відпочинку «Надія». Протягом відпочинкової зміни в таборі працювала літня школа «Козацька слава» під девізом «Моя країна – Україна, А ми - козацька в ній родина», яка включала в плани своєї роботи **такі модулі:**

Психологічний: тренінги соціально психологічний та особистісного росту, життєтворчості.

Історичний: ознайомлення з історією виникнення козацтва на території України та в Черкаській області.

Інформаційно-практичний: робота над проектами «Іван Гонга – наш земляк, «І на тім рушничкові», «Пісні мого краю», «Традиції мого села», «Хліб – дар для мого народу», «Стежками рідного краю», «Нащадки славних козаків».

Пізнавально-відпочинковий: козацькі ігри, подорожі, екскурсії, походи, в тому числі екскурсія «На руїни Синицького

парку», одноденна подорож від витoku і вздовж річки Кузьминка до її впадіння у річку Синиця;

Здоров'язберігаючий: спортивні ігри, змагання, реалізація оздоровчих технологій.

У рамках проектів здійснювалася підготовка вихованців елементам дій для захисту Вітчизни, вивчення та практичне відновлення народних ігор та забав, інші заходи патріотичного спрямування, в тому числі: мистецько-сценічне дійство «Герої не вмирають», КТС «Для вас, захисники України», створення мальованого листа та відправлення за адресою воїнам АТО-жителям селища, та збір продуктів для даних воїнів та їх відправка Новою поштою, військово-патріотична гра з елементами гри «Джура», ділова гра «Своє майбутнє будує вже сьогодні», зустрічі у залі Бойової слави тощо.

У Христинівській ЗОШ I-III ступенів №2 працював прищільний табір відпочинку «Веселка», тематична зміна «Пластунськими шляхами». Працювали літні школи: «Джури» - хлопчики 5, 6, 7 класи, «Берегині» - дівчатка 5, 6, 7 класи, «Еврика» - обдаровані науковці збірних класів, «Україна» - юні мовознавці, «Школа профорієнтації» для учнів 10 класів, «Юність» - пошуковий загін сьомих класів.

Важливою роботою під час табірної зміни було військово-патріотичне виховання дітей та молоді, а саме: ініціатива загону «Юність» від імені пошуковців і жителів провулка С.Кірова написана і подана на розгляд у міську раду заява про перейменування провулка на «Дмитра Георгієва».

Георгієв Дмитро В'ячеславович народився 17 серпня 1977 року у м.Миколаїв. З 1979 року проживав разом з мамою в селі Ягубець, а з 1987 року в місті Христинівка за адресою: провулок С. Кірова, 8. Випускник Христинівської ЗОШ I-III ст. №2. Відразу після закінчення школи вступив до військового училища.

Брав участь в АТО на сході України 2014 року у складі 128-ої ОМБр . Героїчно загинув під час оборони аеропорту Луганська в районі села Тарасівка о 22:40 25 липня 2014 року. Указом президента України №817/2014 посмертно нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня.

Похований в Ужгороді на Пагорбі слави, що на Кальварії.

Багатий фотоматеріал про Дмитра В'ячеславовича, що став героєм, захищаючи цілісність нашої держави і загинув при виконанні військового обов'язку, доповнить колекцію проекту і стане свідченням того, що випускники нашої школи є прикладом мужності і національної гідності.

Проведено зустрічі з першими активістами національного руху у Музеї революцій села М.Севастьянівка 5 червня 2015 року. Викладач Уманського державного університету Петро Іванович Горохівський підказав допоміг налагодити зв'язок з Чорномазом Богданом Даниловичем. У тісному дружньому колі перших рухівців краю імена Богдана Чорномаза, Валерія Костюка, Степана Ковбасюка, Віктора Данилевського і Світлани Скрипчинської.

11 червня 2015 року запам'ятається пошуковцям і юним артистам Христинівської школи №2 поїздкою на зустріч з бійцями АТО, що реставрують військову техніку на базі авторемонтної майстерні ПрАТ «Зернопродукт МХП». У розповіді одного з Уманських волонтерів ми почули ключову фразу: «Нам не важливо звідки підприємці-волонтери, не важливо, хто вони, а важливо те, що ми робимо для бійців АТО. Ми не ділимося, а об'єднуємося в допомозі тим, хто на передовій!». Невеликий концерт з піснями і танцями на імпровізованій сцені викликав на стомлених обличчях бійців і працівників майстерні радісні усмішки.

У Христинівській спеціалізованій школі І-ІІІ ступенів № 1 ім. О.Є. Корнійчука, пришкільний табір «Сонечко» (тематична зміна «Козацькому роду нема переводу») для творчого продовження в сучасних умовах козацьких звичаїв і традицій, виховання в кожного прагнення розвивати в собі кращі людські риси українця-патріота було проведено комплекс виховних справ, в тому числі:

- Конкурс-виставка родинних оберегів «Козацькому роду нема переводу».
- Козацькі посиденьки (інсценізація українських казок).
- Усний журнал «Моя Україна героями славна».
- Спортивно – інтелектуальна гра «Козак – оборона, для природи охорона»
- Військово-патріотична гра «Джура».
- Командні змагання «Улюблена гра моєї родини».

Діти здійснили екскурсійні поїздки в с. Громи Уманського району (майстерня місцевих гончарів), де мали можливість побувати на майстер - класі з виготовлення гончарних виробів і навіть спробувати виготовити їх самостійно. А в с. Полянецьке Уманського району (майстерня по виготовленню ляльок-мотанок «Лялькова хата») діти своїми руками створювали маленькі обереги у вигляді ляльки-мотанки, смакували печивом, випеченим за стародавнім рецептом і були в захваті від ретельно збережених та з любов'ю відновлених предметів домашнього побуту. У м. Вінниця відвідали визначні такі місця: Національний музей-садибу М.І.Пирогова, Миколаївську церкву-мавзолей, де покоїться забальзамоване тіло видатного вченого і хірурга, літературно-меморіальний музей М.М.Коцюбинського.

У Малосевастьянівській ЗОШ І-ІІІ ступенів. Пришкільний табір «Патріот», тематична зміна «Козацький кіш» проведено комплекс заходів патріотичного спрямування, в тому числі: під час Дня «У країні Країнознавства» проведено заочну мандрівку до с. Легедзине (перегляд презентацій) з метою прищеплення любові до української минувшини, звичаїв та традицій рідного краю.

З метою вивчення історії козаччини проведено День «У козацькому коші». Діти ознайомились із предметами побуту козаків «Козацькі скарби», захищали проект «У своїй хаті своя правда, і сила, і воля...», змагалися у конкурсі на кращого знавця історії.

Весело, захоплююче та надзвичайно активно пройшов День «У рідній країні», бо саме там було організовано екскурсію до с.Ятранівка. Діти із задоволенням взяли участь у грі пейнтбол, поласували смачною козацькою кашею.

Кульмінацією Дня «У країні Козаків» стало КТС «Нумо, козаче!», де юнацька половина коша продемонструвала свої спортивні здібності, а дівчата - вміння підтримувати своїх захисників. Також у цей день було проведено найбільше спортивних змагань для всіх дітей коша «Соколята».

Напевно одним з незабутніх таборів був табір в **Тальнівському районі** організований ВО «Свобода».

З 14 по 18 липня 2015 року у селі Гордашівці Тальнівського району, біля річки, серед розкішної природи працював дитячий військово-патріотичний табір, в якому

відпочивало 20 дітей різних вікових категорій навчальних закладів Тальнівського району.

Тиждень промайнув дуже швидко, та за цей час відбулося багато цікавого, а вражень вистачить до наступного року. У наметовому містечку під відкритим небом діти набралися сил і здоров'я, а також пізнавали ази медичної допомоги, вчилися маскуватися, стріляти із навчальної зброї, яку надали із музею «Шампань», подорожували історичними місцями Тальнівщини. Тут проходили курси радіозв'язку, діти спробували себе на канатній переправі. Самі готували їсти, навіть ліпили вареники із вишнями.

А що вже цікаво було слухати казки Сашка Лірника, який знову завітав сюди, щоб повеселити своїми дотепними розповідями і поділитися своєю мудрістю із допитливими хлопцями та дівчатами.

Були тут і лекції із історії України – історії справжньої, яка западала в серце, бо вона правдива, а не перекручена. У роботі табору брав участь учасник АТО Олександр Шалапута та настоятель місцевого храму Петра і Павла Михайло Василюк.

На досить високому рівні з використанням макетів автоматів і кулеметів проводилися заняття з військової підготовки.

Таким чином велика продуктивна робота табірних змін була організована і проводилася в багатьох районах та містах Черкаської області, що дало можливість не просто оздоровити велику кількість дітей, але і діти були залучені до процесів, які мають надзвичайно велике значення для подальшого визначення, першою чергою, своєї долі, долі малої Батьківщини та всієї України.

Вихованці навчалися давати оцінку культурному та історичному минулому України, стали з розумінням ставитися до Законів України, глибше поважати державну символіку.

З іще більшою шанобою ставилися до героїв України – учасників АТО, Героїв Небесної Сотні, Революції Гідності через розуміння значення їх боротьби. Зріс в очах дітей престиж військової служби, а звідси – культивування ставлення до солдата як до захисника Вітчизни, героя. Діти стали усвідомлювати взаємозв'язок між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю з долею інших людей, власне самої держави України.

Вихованці набували патріотичного досвіду на основі участі в волонтерському русі, набували навичок та вмінь визначати форми та способи своєї участі в життєдіяльності громадянського суспільства, органами влади, спроможності дотримуватись законів та захищати права людини, готовності взяти на себе відповідальність.

Через спілкування з переселенцями із зони АТО, зокрема дітьми з цієї території формувалося толерантне ставлення до людей зі Сходу країни, зміцнювалася єдність та соборність процесів в Україні.

Розвинулися у дітей риси української ментальності - працелюбність, справедливість, доброта, формувалася активна громадянська позиція протидії українофобству, аморальності, сепаратизму.

Під час оздоровчого періоду, який проходив з 02.06.2015 по 19.06.2015 на території **Драбівського району**, було створено 2 військово-спортивних табори, робота яких була направлена на виховання патріотизму, розвиток практичних навичок, уміння поводитися в екстремальних умовах, прагнення до здорового способу життя і фізичного загартування.

Вище зазначені табори були створені на базі Великохутірської ЗОШ І-ІІІ ступенів імені С.А.Куниці та Перервинцівського НВК.

Робота табору Великохутірської ЗОШ в основному була спрямована на створення оптимальних умов для поєднання виховного та оздоровчого процесів в цілому. Саме тому робота пришкольного табору будувалася на основі всеукраїнської військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»).

Враховуючи вік дітей, школа намагалася створити найкращі умови для проведення поетапної (щоденної) гри в умовах закладу. Для цього заздалегідь був виготовлений весь спортивно-туристичний інвентар, необхідний для проведення гри, поєднувалися різні напрямки роботи, а саме: спортивний, військово-патріотичний, історико-краєзнавчий, вивчення основ медичних знань, туристичний. До роботи військово-спортивного табору були залучені всі вчителі-предметники. Використовуючи вище згадані напрямки роботи з учнівською молоддю, педагогічному колективу Великохутірської ЗОШ вдалося ширше ознайомити та наблизити учнів до розвитку військово-патріотичної особистості.

У Перервинцівському навчально-виховному комплексі «загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – дошкільний навчальний заклад» працював табір праці і відпочинку «Гарт» для старшокласників. Основною метою роботи табору було створення умов для виховання патріота своєї держави, реалізація права кожної дитини на відпочинок, зміцнення здоров'я, задоволення власних інтересів і духовних запитів відповідно до індивідуальних потреб кожного з них.

Велика увага вчителями-вихователями приділялась виховному плану роботи, де зверталась увага на вік дітей, їх стан здоров'я, вподобання.

Основними напрямками роботи були: національне виховання, військово-патріотичне виховання, виховання у дітей навичок здорового способу життя, виховання бережливого ставлення до природи, розвиток дитячої творчості, отримання практичних навичок з основ здоров'я.

Однак пріоритетними залишалися військово-патріотичне та національне виховання. Патріотичне виховання вже давно набуло великої популярності, а сьогодні є одним з найголовніших пріоритетів гуманітарної політики в Україні, оскільки дозволяє людям більш глибоко пізнати свою Батьківщину, її історичний спадок, здобутки народу, досвід, традиції, історичні цінності.

Під час табірної зміни проводились військово-патріотичні заходи різноманітні за змістом і спрямованістю:

- а) інформаційно-просвітницького характеру (бесіди, зустрічі з воїнами АТО);
- б) дійового, практичного спрямування (конкурси, змагання, екскурсії до музеїв, догляд за пам'ятниками);
- в) комплексні (військово-спортивне свято і літературно-музична композиція).

Мета цих заходів – формування у молодого покоління сучасного світогляду, високої патріотичної свідомості, ідей, поглядів, переконань, любові до України, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків, що здійснюється безпосереднім соціальним оточенням через передавання певних історико-культурних традицій, звичаїв, обрядів народу, героїзму його захисників. Цікавими і захоплюючими були екскурсії до шкільного

музею «Без минулого немає майбутнього» та до сільської бібліотеки, де відбулося читання та обговорення молоддю книг на військово-патріотичну тематику «Роки війни – століття пам'яті». Інтерес до військової професії і служби в Збройних силах України виник не лише у хлопців, а і в дівчат-старшокласниць при зустрічі з учасниками АТО Жилою Ярославом Івановичем та Омельченком Вадимом Петровичем, яка проходила під гаслом «Люблять Батьківщину не за те, що вона велика, а за те, що вона своя». Учні під керівництвом педагогів виготовляли для українських бійців, що зараз знаходяться в зоні АТО, обереги з бісеру та стрічок, писали листи, малювали малюнки.

Вихованці табору з великим задоволенням взяли участь у літературно-музичній композиції «Я горда тим, що українка», у проведенні VI мистецького фестивалю пам'яті О. Дорошенка, що проходив в с. Великий Хутір, заходу «Кольори, що дають надію».

По закінченні табірної зміни незброєним оком стало помітно, що діти ще більше здружилися, навчилися доцільно проводити час, цінувати своє життя, друзів і рідних. Відгуки дітей засвідчили доцільність і

необхідність проведення таких заходів, оскільки вони розширюють кругозір, знання про минуле і сьогодення країни.

У місті Сміла було організовано роботу двох таборів патріотичного напрямку.

Основним напрямком роботи прищільного відпочинкового табору з денним перебуванням «**Котигорошко**» (школа №15) було військово-патріотичне виховання, зокрема, виховання любові до Батьківщини, формування загальнолюдських цінностей, формування етнічної та національної самосвідомості, любові до рідної землі, народу, родини, формування здорового способу життя, вивчення вікових традицій та героїчних сторінок історії українського народу.

Основними формами роботи щодо реалізації поставленої виховної мети були ігри, квести, змагання, бесіди, екскурсії, походи, зокрема. Цікавими були конкурси: «Підкажи», «Народні звичаї і традиції живуть серед нас», «Якщо знаєш – відгадай, разом з нами заспівай», «Ми живемо в Україні», «Танець - душа народу», «На столі у господині», «Відвага та мужність», «Лицар та паняночка»; бесіди «Історія, легенди про появу української народної пісні», «Патріот –

основа держави», «Свято Трійця – перше літнє свято»; творча майстерня «Український оберіг», «Оберіг для захисників»; слайд-шоу «Українська пісня єднає весь наш рід»; ігри «Розвідники», «Я - Миротворець», «Фізична досконалість козака» (змагання між загонами, музичні руханки); спортивні змагання «Між нами, козаками», «Козацькі олімпійські ігри»; фольклорно-тематичний квест «Мій рідний мікрорайон»; екскурсії «Стежинами рідного селища», «Величний Київ», оглядова екскурсія Дніпром; підготовка до проекту «Краса рідного краю»; зустрічі з учасниками АТО.

Вихованцям запам'ятались козацькі ігри; конкурси національно-патріотичного спрямування: «кінні перегони», «мінне поле», «пластунська полоса», «влучний спис», стрільба з рогатки, «козацька грамота», переправа, бій мішками, супровід VIP-персони тощо.

За законами козацької педагогіки жив рій **«Боривітер»**. Особлива роль приділялась військово-спортивному навчанню та організації трудової діяльності. Загін мав свої закони таборування, своє самоврядування: наказного отамана, писаря, хорунжого, бунчужного, осавулу, обозного. Учасниками загону було здійснено туристичні походи рідним краєм та велопробіг до с. Березняки. Обід у загоні розпочинався із короткої молитви і побажання смачного; після сніданку учні хором дякували за трапезу.

Метою діяльності пришкільного відпочинкового табору **«Стежками козацької слави»** (школа №16) стало забезпечення повноцінного відпочинку та створення умов для всебічного розвитку вихованців табору шляхом козацького гарту, формування почуття колективної єдності та любові до рідного краю. Реалізації мети сприяли сплановані тематичні дні: «День знайомств «Я, ти, він, вона – разом дружна сім'я», «День патріота», «День української вишивки», «День української пісні», «День здоров'я», «День народних звичаїв та традицій», «День дружби «Сонце – нас єднає», «День туриста», «День українського мистецтва», «День рідного краю», «День української книги», «День козацьких розваг».

У рамках запланованих днів проведено спортивно-розважальну гру «Ігри патріотів», спортивні змагання «Козацькі забави», конкурсно-розважальну гру «Козацькими стежками», конкурс української пісні, вікторину «Історія української вишивки»,

інтелектуально-розважальна гра «Ми нація єдина – твої ми діти Україно», екскурсії до краєзнавчого музею м.Сміли, міської дитячої бібліотеки № 2, зустріч з учасником АТО.

Вихованці табірної зміни були активними учасниками означених заходів, конкурсу малюнків на асфальті «Ми – українці», танцювальних марафонів та спортивних змагань, співали в пісенному колі пісні українських авторів та виконавців.

У період оздоровчо-відпочинкової кампанії в **Лисянському районі** функціонувало сім таборів з елементами військово-патріотичного спрямування.

Пріоритетними напрямками роботи було:

- формування національної свідомості дитини, усвідомлення себе українцем, виховання почуття національної гідності;
- вивчення героїчної історії українського народу, його духовної спадщини, культури, національних традицій, символів, звичаїв, вірувань та побуту українців;
- вивчення учнями основ державної незалежності та суверенітету, ролі і місця ЗС, значення військової служби та військового обов'язку;
- вивчення історичних та духовних джерел національної військової організації;
- пропаганда життя і діяльності видатних державних, військових та громадянських діячів;

Заходи, які були проведені:

- мультимедійні презентації на тему становлення та розвиток українського війська;
- спортивні змагання з елементами гри «Джура»;
- змагання з військово-прикладних видів спорту (комплексна силова вправа, підтягування на перекладині, піднімання гирі);
- виховні години «Козацькому роду нема переводу», «Україна – моя країна», «Мій край-моя історія жива», «Я - громадянин України» т.д.;
- змагання «Старти надій»; «Нумо хлопці!»;
- дні фізкультури та спорту;
- відвідування краєзнавчих, військових музеїв, історичних місць району та області;
- велопробіги по шляхах бойової слави;

парад вишиванок, конкурси.

Учні активно брали участь у вищеназваних заходах, молодші школярі проявляли інтерес та цікавість, до спортивних змагань, бесід та розповідей на історичну тематику, екскурсій тощо. Доросліші учні були здатні до критично-творчого мислення, самоактивності, творчості, самостійності, до усвідомлення власних світоглядних орієнтацій, які є основою життєвого вибору, громадянського самовизначення, розуміння своїх права, свобод, обов'язків; поняття громадянської життєвої позиції. Всі заходи спрямовувалися на виховання почуття патріотизму, національної свідомості, розвинутої правосвідомості, культуру міжетнічних відносин; дотримання конституційно-правових норм, своїх прав, обов'язків, свобод, готовності до захисту інтересів Батьківщини.

Позитивний досвід діяльності:

- підвищене почуття національної гідності у школярів;
- ознайомлення з військово-історичною культурою;
- формування почуття патріотизму, любові до свого народу, його історії, культурних та історичних цінностей;
- виховання громадянських почуттів і свідомості, поваги до Конституції;
- формування прагнення до оволодіння військовими знаннями,
- відповідного рівня фізичної підготовки та витривалості;
- підвищення престижу військової служби.

У **Звенигородському районі** було організовано роботу чотирьох таборів патріотичного напрямку, в яких відпочили 787 дітей та взяли участь у виховних заходах сім військовослужбовців.

Серед всіх таборів найкращим був пришкільний табір «**Юність**», який був створений і працював на базі Звенигородської спеціалізованої школи I-III ст. ім. Тараса Шевченка. Школа розташована на окраїні мальовничого містечка Шевченкового краю.

У таборі відпочивали діти, що потребують особливої соціальної уваги, а саме діти, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, діти-інваліди, діти з багатодітних та малозабезпечених сімей, діти, батьки яких перебувають в зоні АТО, а також талановиті та обдаровані, переможці шкільних та районних олімпіад, конкурсів.

Оздоровленням у таборі охоплено 350 дітей.

У плануванні виховної роботи передбачались завдання, практична реалізація яких була спрямована на формування особистісних рис громадянина України – національна свідомість, розвиток духовності, моральна, художньо-естетична, правова, трудова, фізична, економічна культура, які реалізуються за **такими напрямками:**

- формування національної свідомості й самосвідомості;
- виховання духовної культури особистості;
- виховання поваги до Конституції, законодавства України, державної символіки;
- формування високої мовної культури;
- утвердження принципів загальнолюдської моралі;
- формування творчої, працелюбної особистості;
- забезпечення високої художньо-естетичної культури особистості;
- формування екологічної культури людини;

Особлива увага відводилась проведенню заходів, що сприяли національному, військово-патріотичному вихованню.

Вірність Україні є невід’ємною ознакою національного свідомого громадянина.

Формування патріотичних почуттів означає вироблення і зміцнення почуття обов’язку до трудового подвигу в ім’я процвітання своєї держави, прагнення бачити її незалежною. У зміцненні патріотичних почуттів велику роль відіграє героїко-патріотичне виховання, покликане формувати бойовий, морально-психологічний дух, спонукати до фізичного вдосконалення громадянина-патріота, виробляти глибоке розуміння громадського обов’язку, готовність у будь-який час стати на захист Батьківщини, оволодівати військовими і військово-технічними знаннями, а також вивчати бойові традиції та героїчні сторінки історії народу, його Збройних сил.

Спираючись на вище вказане та на основні засади Концепції національно-патріотичного виховання молоді, у таборі було підготовлено та проведено ряд заходів.

З метою формування психологічної та фізичної готовності молоді до виконання громадянського і конституційного обов’язку щодо відстоювання національних інтересів та незалежності держави,

підвищення престижу і розвиток мотивації молоді до державної та військової служби проведено Конкурс патріотичної пісні. Відбулись зустрічі з воїнами АТО, а саме: Литвином Юрієм Валерійовичем – мобілізованим учасником АТО, Завадським Юрієм Олексійовичем – учасником АТО, колишнім учнем школи, а також Бабенком Олександром. Учні уважно слухали розповіді бійців, співчували їм і одночасно відчували гордість за земляків. Вихованці табору були присутні на центральній площі міста з нагоди урочистої зустрічі звенигородчан, що прибули із зони бойових дій.

Вихованню правової культури, поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки слугував матеріал круглого столу на тему: «Конституція – основний закон України».

З метою формування духовних цінностей українського патріота: почуття патріотизму, національної свідомості, любові до українського народу, його історії, мови, Української держави, рідної землі, родини, гордості за минуле і сучасне, на прикладах героїчної історії українського народу та кращих зразків культурної спадщини з учнями проведено конкурс «Міс Україночка», конкурс Української народної пісні та конкурс квітів «Моя мальовнича Україна».

Мета конкурсу малюнка на асфальті «Я малюю мир» -- виховання патріотичних почуттів до свого народу, до Батьківщини, до миру і процвітання нашої держави.

Спортивні змагання «Сильні, сміливі, спритні», «Козацькі забави» та гра-випробування «Котигорошко», «Смачна каша» проводились з метою збереження та зміцнення здоров'я учнівської молоді, формування у вихованців свідомої мотивації здорового способу життя, навичок дбайливого ставлення до власного здоров'я та життя.

Виховувати – означає зберігати й примножувати в людині людське, плекати добро, давати їм свою любов. Тому саме нам, педагогам, потрібно проводити копітку роботи, яка хоч і помалу, але дасть позитивний результат, надасть системі нашої освіти і виховання патріотичного характеру, коли національна свідомість не є додатком до професійної освіти, а є її вагомою гармонійною складовою.

Не загубити! Не втратити! Відродити! Ось ниточка, яка повинна проходити через усю виховну роботу в закладі й залишати слід у дитячих серцях.

У **Шполянському районі** діяв всього один табір патріотичного спрямування - наметовий табір «Гайдамаки», де було створено умови для виховання особистості через залучення учнів до різних видів діяльності за напрямками:

- національно-патріотичне виховання (на засадах козацької педагогіки);
- виховання здорового способу життя;
- спортивні заходи;
- туристсько-краєзнавча робота.

Традиційно табірний день розпочинався з ранкової гімнастики, проводили урочисту лінійку, різноманітні цікаві творчі заходи, змагання, конкурси.

Перший день життя табору пройшов під гаслом «Я презентую себе!», у рамках якого було проведено гру «Ми-за здоровий спосіб життя». Завершився день зустріччю біля багаття.

Другий день - «День туризму», що включав змагання з техніки пішохідного туризму (долання смуги перешкод, в'язання вузлів, похід в урочище Пасіки), конкурс на кращого оратора («Моє рідне село Лебедин»).

Третій день - «День патріота» (зустріч із воїнами АТО, змагання з військової підготовки).

Четвертий день - «Моя безпека» (заняття з цивільного захисту, вікторини, гра у футбол).

П'ятий день - «День прощання» - урочисте закриття наметового табору, конкурс газет з теми: «Мій наметовий табір».

Перебуваючи у таборі, діти гарно провели час, вдосконалили свої вміння і навички, набули певного досвіду виживання у екстремальних умовах.

У **місті Черкаси** діяв військово-спортивний профільний наметовий табір "Юний моряк", який розташувався в Дахнівському мікрорайоні м.Черкас на території бази флотилії комунального позашкільного навчального закладу м. Черкас "Клуб юних моряків з флотилією" (Черкаська обл., Черкаський район, с.Свидівок).

Профільний стаціонарний табір літнього функціонування після п'ятнадцятирічної перерви відновив свою роботу влітку 2010 року. Знаходиться в мальовничій місцевості на Дніпрі, територія табору займає площу в 2,5 гектари. Розрахункова місткість дитячого табору

100 дітей.

Спальні приміщення для дітей розташовані в восьми великих армійських наметах. У розбудові наметового містечка табору кожен рік допомагає Навчальний центр Дерприкордонслужби України «Оршанець», таким чином діти в таборі сплять в суворих військових умовах – в військових наметах на залізних військових койках, вкриваючись справжніми армійськими ковдрами та спальними мішками.

14 днів життя за військовим розкладом без доступу до телевізора і комп'ютера, далеко від батьків, з інтенсивними щоденними тренуваннями очікує вихованців військово-спортивного табору «Юний моряк». Перш за все це перевірка фізичних можливостей сили духа, волі та самодисципліни.

За час, проведений в таборі, хлопці і дівчата отримують навички стройової підготовки, збирання-розбирання стрілецької зброї, вивчають прийоми самооборони та стрілецьку справу, елементи військової тактики та дій в надзвичайних ситуаціях, дайвінг. Все це на додаток до щоденних «профільних» тренувань на шлюпках під вітрилом та на веслах.

Вечорами проводилися дискотеки, перегляд кінофільмів на відкритому повітрі, щоденні водні ігри та купання, дні Нептуна і т.д. Фільми демонструвалися на військово-патріотичну або морську тематику.

Однією з педагогічних цілей табору є розбудова командного духу, перетворення груп дітей в команду, загін і отримання юними моряками досвіду взаємодії всередині групи в нестандартних умовах. Курсанти Клубу проходять іспит на стійкість, вміння швидко реагувати та підтримувати один одного в важких, інколи екстремальних умовах.

Ефективність системи військово-спортивного табору «Юний моряк» полягає в тому, що дитина, опинившись далеко від звичних обставин, звільняється від складених в ній принципів поведінки та думок, що змушує юнака аналізувати світ по новому та проявити свій характер як ніколи раніше. Необхідність діяти разом з іншими в екстремальних обставинах (життя в наметовому таборі, мінливість погодних умов, непередбачуваність стихії на воді, фізичне навантаження, відсутність допомоги батьків і т.д.) формує серед

курсантів довіру один до одного, а емоційна атмосфера допомагає виявити нерозкриті якості дітей.

Все життя табору розплановане за військовим зразком. Кожен день один з загонів заступає на чергування по таборі. Чергові несуть варту на воротах, слідкують за порядком, допомагають на камбузі.

Під час літньої оздоровчої компанії у с.Терлиця Монастирищенського району з 14.06 по 28.06 2015 р. працював військово-патріотичний табір «Козацька слобода». Він був організований на базі ДЮСШ. Своєю метою засновники табору ставили оздоровлення вихованців ДЮСШ, формування у них навичок здорового способу життя, виховання патріотизму. До табору було залучено 24 особи віком 11-17 років, інструкторів з числа тренерів та членів Молодіжної Січі. У наметовому містечку було створено умови для ведення здорового способу життя шляхом організації раціонального рухового режиму; організовано і проведено культурно - мистецькі заходи (4), тематичні екскурсії (3), спортивні змагання (12), тематичні лекції (5), тренінги (3) спрямовані на виховання потреби в культурному, духовному та фізичному самовдосконаленні. Інструктори навчали дітей військово-прикладним видам спорту: військово-спортивне багатоборство; марші-кидки; спортивне орієнтування.

Під час перебування у таборі діти навчилися жити в умовах незайманої природи та організовувати побут в екопоселенні, проводили тренування та змагання з волейболу, долали смугу перешкод, влаштували переправу через болото, опанували навички надання першої допомоги та прийоми рукопашного бою, а увечері проводили конкурси та співали пісні під гітару біля ватри, опановуючи школу виживання в природі та набуваючи неоціненного життєвого досвіду сприймати її, як рідний дім.

В поході брали участь дівчата-волейболістки ДЮСШ та хлопці відділу волейболу ДЮСШ із с.Сатанівки, разом зі своїм тренером Олексієм Осадчим. У перший день - облаштували побут: поставили намети, визначили обов'язки, створили комфортні умови, використовуючи ті засоби, які дає природа. На другий день - 15 червня відбулось урочисте відкриття табору, на яке були запрошені почесні гості: отаман Монастирищенського полку ім. Івана Богуна Павло Бондаренко, лікар-анестезіолог Монастирищенської ЦРЛ

(провів навчання з надання першої допомоги) Володимир Фещенко, тренер із кіокушинкай - карате Олександр Вдовиченко зі своїми вихованцями (сміт Цибулів) та знавець прийомів рукопашного бою, учасник АТО Валерій Мельничук.

Діти у табірній зміні жили за чітким розкладом, а їх дозвілля було насиченим та цікавим. Кожен день розпочинався о 6-30 ранку із пробіжки босоніж навколо озера. Щодня – дворазові тренування з волейболу, змагання з цього виду спорту. Учасники походу навчилися орієнтуватися на місцевості, долати смуги перешкод: переміщатися по-пластунськи, переправлятися через болото по купинах та жердинах, надавати першу долікарську допомогу та транспортувати постраждалого на власноруч виготовлених із підручних засобів ношах. Щовечора козаки по черзі проводили підготовлені задалегідь конкурси, розучували козацькі чи співали під гітару сучасні пісні. Під час походу відбулося і справжнє випробування стихією, яке влаштувала сама природа – гроза із шквальними поривами вітру та проливним дощем. Вона перевірила, наскільки добре діти навчилися ставити намети.

У таборі діти набули величезного досвіду з туризму, здобули особливі знання та навички виживання, яких не дасть жодна школа. Крім того, здобули незабутні враження на все життя, відчули себе нащадками древнього козацького роду, продовжувачами його традицій, патріотами своєї Батьківщини.

В останній день, коли ж спортсмени пройшли всі випробування, довели, що володіють неоціненними навичками співіснування з природою, витривалі та загартовані, знають історію, звичаї та побут козаків, козацькі пісні та Гімн нашої держави, настала урочиста мить: трьох шестикласниць прийняли у козачата, а 11 старшокласників – у джури Молодіжної Січі ім. Івана Богуна. Молодіжна Січ на Монастирищині росте і кріпне, згуртовує дітей і молодь, виконуючи своє основне завдання і функцію: формування національної свідомості, патріотизму і любові до Батьківщини, виховує справжніх захисників Вітчизни, гідних носити ім'я козаків, а головне - воїнами, які споконвіку боронили рідну землю від загарбників.

Організатори табору планують проводити козацький оздоровчого військово-патріотичний наметовий табір «Козацька

слобода» щорічно. У подальшому планується збільшити кількість змін у наметовому таборі з метою охоплення більшої кількості молоді, розширення кола співпраці з соціальними партнерами, залучення більшої кількості волонтерів.

На базі колишнього санаторію в с.Трахтемирів в межах Канівського району Черкаської області та Миронівського району Київської області розгорнувся дитячий табір для дітей військовослужбовців, переселенців та школярів. Основною метою табору є національно-патріотичне виховання підростаючого покоління.

Програма перебування в таборі була різнобічною та насиченою. Дітям проводили екскурсії по історичних та видатних місцях козацьких захоронень і Великої Вітчизняної війни; організовували катання на байдарках; вчили надавати першу медичну допомогу в різних життєвих ситуаціях; надавали практичні навички «військової підготовки» та нічного чергування; проводили спортивні змагання.

Завдяки своїй цілеспрямованості, справедливості та любові. Василь Миколайович Спіжовий та вчителі-наставники і волонтери дарували дітям гарний настрій, позитивний заряд енергії та цінний життєвий досвід.

На виконання Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді з 1 серпня 2015 року розпочала роботу тематична військово-патріотична зміна дитячого табору «Сосонка»с. Мельники **Чорнобаївського району**, у відкритті якої взяв участь директор Департаменту освіти і науки облдержадміністрації Валерій Вікторович Данилевський.

75 дітей з 35 навчальних закладів району, серед яких – діти учасників АТО, лідери учнівського самоврядування, юні волонтери, члени пошукових груп за кошти районного бюджету, колективних господарств та часткової доплати батьків, - мають змогу відпочити та збагатитися позитивними емоціями під час перебування в таборі.

«Ніхто, крім нас», - так звучить назва зміни, протягом якої табірчани були залучені до різноманітних форм діяльності: культурної, духовної, туристичної, тактичної, вогневої підготовки, навчання з цивільного захисту, участі у спортивних заходах. Форма зміни – камуфляж - обрана не випадково: саме так, символічно, діти висловлюють своє єднання з дорослими, які боронять свою неньку-

Україну. Протягом двох тижнів для дітей та учнівської молоді створені умови для виховання громадянськості та патріотизму, набуття знань, вмінь та навичок, які допоможуть у подальшому житті молоді, забезпечать відповідний рівень усвідомленості, відповідальності за власне життя та життя своєї країни. В таборі всі заходи були спрямовані для ведення здорового способу життя школярів шляхом організації раціонального рухового режиму. Впродовж зміни діти були залучені до культурно-мистецьких заходів, тематичних екскурсій до музею зброї в с. Шампань, історико-етнографічного музею «Козацькі землі України» в с. Вереміївці, навчального центру Державної прикордонної служби України в с. Оршанці, туристично-спортивних змагань, тренінгів, які спрямовані на виховання потреби в культурному, духовному та фізичному самовдосконаленні, доброчинності, толерантності. У програмі заходів було передбачено навчання елементам військово-прикладних видів спорту, ознайомлення з основами хортінгу – бойового мистецтва, народженого в Україні, показові тренування з якого провели інструктори Української національної федерації хортінгу. До організації та проведення табірної зміни залучено 12 педагогів, а також з метою національно-патріотичного виховання проведені зустрічі з бійцями АТО.

З метою організації дозвілля та відпочинку учнів **в місті Ватутіне**, при позашкільному навчальному закладі (міській станції юних техніків), було створено міський табір відпочинку військово – спортивного напрямку з денним перебуванням «ДЖЕРЕЛО».

Особлива увага приділялася організації відпочинку дітей позбавлених батьківського піклування, дітей - інвалідів, дітей з малозабезпечених сімей.

Зміст, форми і методи роботи визначалися вихователями табору виходячи з таких принципів педагогічної діяльності:

- єдності виховної та оздоровчої роботи;
- розвитку національних і культурно-історичних традицій;
- врахування інтересів, вікових особливостей дітей та підлітків;
- підтримки ініціативи та самодіяльності вихованців.

Метою та завданнями табору денного перебування були:

- створення сприятливих умов для організації дозвілля учнів 8 - 10 класів під час літніх канікул;
- виховання любові до рідного краю, до традицій українського народу;
- розвиток творчих здібностей школярів;
- виховання культури поведінки;
- формування у школярів навичок спілкування і толерантності;
- прищеплення навичок здорового способу життя.

Основні напрямки роботи табору з денним перебуванням «Джерело»:

1. Вивчення речівок та девізів для загонів, що, в свою чергу, допомагає розвивати у дітей відчуття єдності табору, загону, а також стимулює дітей до культури спілкування та перебування у великих соціальних групах.
2. Проведення офіційної церемонії дня відкриття табірної зміни, де діти проявляли креативність мислення, показали свої творчі здібності та проявили здібності вміння перебувати на умовній сцені.
3. Під час проведення днів присвячених розвитку мистецтва та культури організовано такі заходи, як: конкурс на кращі емблеми «Мій табір – «Джерело»», інсценізація казок на сучасний лад, майстер – клас з візажу і макіяжу, конкурси та лекція від Ватутінського міського центру зайнятості «Вибір професії», конкурс на найкращий костюм з підручних матеріалів та «Бодіарт», творчий конкурс «Міс та Містер табору - 2015», а також майстер – класи з різьби по дереву та виробам з глини, повітряних зміїв тощо.

Програма табору включала в себе виховні заходи, бесіди з БЖ, заходи з оздоровлення дітей (фізкультхвилинки, коригуючу гімнастику та спортивні ігри, конкурси). Протягом всієї табірної зміни для повноцінного відпочинку дітей інструкторами та вихователями проводилися спортивні заходи: ігри з використанням м'ячів, скакалок, обручів тощо. У кожному загоні проводилися бесіди з безпеки життєдіяльності: «Основні правила поведінки на воді», «Перегрівання», «У поході», «У лісі», «Гігієна харчування», «Чим небезпечні дороги?» та інші. Діти багато часу перебували на свіжому повітрі, більшість ігор і спортивних занять проводилося на вулиці,

міському пляжі та в лісі. Що стосується самих заходів, то за даними анкетування учнів, найбільше сподобалися змагання з пляжних видів спорту, навчання з встановлення наметів, вивчення типів багать і способи їх розведення, демонстрація навчальної зброї з часів ВВВ, одноденний туристичний похід, військово – патріотичні ігри («Викрадення прапора», «Захоплення території»), настільний теніс, волейбол, гра «СЛОН», твістер, переправа канатами за допомогою системи «Тотал»

Зазначимо, що різноманітність форм та методів роботи, які проводилися у літніх таборах сприяли розвитку спостережливості і творчої самостійності дітей, вихованню в них фізичної витривалості та інтересу до занять фізкультурою, зміцненню здоров'я, загартовуванню організму, зміцненню відносин у колективі, взаємовідповідальності, бажання брати активну участь у спільних справах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чорна К.І. Методика формувального етапу експерименту з теми «Патріотичне виховання старшокласників у позаурочній діяльності» / К.І. Чорна: метод. посібник. – Черкаси: видавництво ЧОПОПП, 2010. - 76с.
2. Чепурна Н.М. Особливості реалізації державної освітньої політики у 2014-2015 навчальному році/ Н.М. Чепурна //Педагогічний вісник. – 2014.- №3. –С.1-3.
3. Український науково–методичний центр практичної психології та соціальної роботи [Електронний ресурс]. – Режим доступу:psyua.com.ua
4. Український інститут національної пам'яті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: memory.gov.ua/publication
5. Український інститут соціальних досліджень імені О. Яременка [Електронний ресурс]. – Режим доступу:uisr.org.ua

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом ЧОПОПІ
Зам. № 1432 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1